

LIBRIS

We know
books

MIRCEA ELIADE

Romanul
adolescentului miop
Gaudeamus

Prefață de Sorin Alexandrescu
Fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Imagine copertă: Vassily Kandinsky, *Duritate moale*, 1927, detaliu.

Conceptie grafică: Mădălina Pricop

Coperta: Dana Popescu

Tehnoredactor: Ecaterina Pislă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ELIADE, MIRCEA

Romanul adolescentului miop / Mircea Eliade; pref. de Sorin Alexandrescu; fișă biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – Ed. a 7-a – București: Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-269-9

I. Alexandrescu, Sorin (pref.)

II. Pricop, Lucian

821.135.1

© Sorin Alexandrescu și David Brent

© Cartex 2000 pentru prezenta ediție.

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Prefață</i> (Sorin Alexandrescu)	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	35
<i>Repere autobiografice</i>	42
<i>Referințe critice</i>	55
<i>Notă asupra ediției</i>	61

VOLUMUL I

PARTEA I

I. Trebuie să scriu un roman	67
II. Gloria lui Robert	73
III. Jurnal de clasă	81
IV. Între Don Juani	89
V. Un prieten	95
VI. Luni, 8-9, germana	103
VII. Corigență	109
VIII. Premianții	114
IX. Vacanța	119
X. Jurnal de vară	123

PARTEA A II-A

I. Mansarda	131
II. „Muza” – societate cultural-dramatică	135
III. Fănică	147
IV. Domnul redactor	152
V. Noiembrie	157
VI. Repetiții	162
VII. Drumul către mine însumi	170
VIII. Incipit vita nova	175
IX. Cu Moș-Ajunul	179

PARTEA A III-A

I. Sâmbăta	189
II. Papini, eu și lumea	198
III. Un an	201
IV. Prietenii	206
V. Tristeți, în vară	211
VI. Mă clatină vânturile	215

VII. Bacalaureatul	220
VIII. Final	225

VOLUMUL II [GAUDEAMUS]

PARTEA I

I. Decor	231
II. Președintele	234
III. Nonora	244
IV. Intermezzo	256
V. Profesorul	259
VI. Primăvară	268
VII. Muncile și zilele	271
VIII. Drum de la mănăstire	276
IX. O cheamă Nișka	285
X. L'heure sexuelle	289
XI. Prietenul meu iubește	294
XII. Furtună la schit	396
XIII. Plecare	308
XIV. Sfârșit de vacanță	316
XV. Taine	326
XVI. Redacția	332
XVII. Prietena mea în toamnă	340
XVIII. Iașul	343
XIX. Vrajmașul lui Petre	353
XX. Personajele judecă autorul	358
XXI. Moarte	366
XXII. Lumină la Roma	370
XXIII. Meditație pentru două toamne	374

PARTEA A II-A

Scrisorile	377
------------------	-----

PARTEA A III-A	399
----------------------	-----

ADDENDA

JURNALUL UNUI OM SUCIT	421
[ROMANUL UNUI OM SUCIT]	447
II. PRIMUL DON JUAN	482
X. CAPITOLUL ÎN CARE APAR FECIOARE, CASTELE ȘI BERETE SPANIOLE	489
SCRISOARE DIN TABĂRĂ	497

De la adolescență la prima tinerețe: Mircea Eliade

I. Un miop neobișnuit

Mircea Eliade scrie prima sa carte, *Romanul adolescentului miop*, la 17 ani (în 1924), prezentând-o însă nu ca un roman, ci ca povestirea unei încercări ratate de-a scrie un roman, deși se intitulează... roman. Ultima lui frază este totodată și prima: „Pentru că am rămas singur, m-am hotărât să încep chiar azi *Romanul adolescentului miop*.” Acest fapt conferă textului deja parcurs de cititor o structură circulară și paradoxală, romanul fiind simultan finit și în curs de finalizare, organizat și haotic. Tot un dublu caracter are naratorul, personaj, dar și comentator al romanului. Mai mult, adolescentul *miop* nu este cineva care *nu vede* bine, dimpotrivă, el este un observator acut de oameni, un tânăr care *se teme* că *este văzut* drept urât, indecis, bun de nimic *pentru că* este miop. În fine, dacă ceilalți băieți din clasă se laudă permanent cu succesele lor la femei, fiind, într-un limbaj mai recent, un soi de *machos*, miopul este prin excelență un *non macho*, introvertit, închis în sine față de ceilalți băieți și de fete, dar scriind sardonice despre toți.

I.1 Roman, autobiografie, memorii

Aparent, autorul se simte acasă în acest nod de contradicții. El transcrie în text, așa cum ne spune frecvent, fragmente din jurnalul pe care începuse să-l țină cu mulți ani înainte. Faptul este exact din punct de vedere biografic. Eliade a scris un jurnal în România, ca și în India, cu regularitate, dar l-a lăsat unor

PARTEA I

I. Trebuie să scriu un roman

Pentru că am rămas singur, m-am hotărât să încep chiar azi *Romanul adolescentului miop*. Voi lucra în fiecare după-amiază. Nu am nevoie de inspirație; trebuie să scriu, doar, viața mea, iar viața mi-o cunosc, și la roman mă gândesc de mult. Dinu știe; păstrez caiete din clasa a IV-a, când aveam pistrii ca un ovrei și învățam chimie într-un laborator instalat în firida sobei. De câte ori mi se părea că trebuie să fiu întristat, scriam în *Jurnalul* meu. Și acel *Jurnal* de acum doi ani avea un „subiect”: trebuia să se vădească într-însul viața unui adolescent suferind de neînțelegerea celorlalți. Dar adevărul era altul: *Jurnalul* mă măgulea și îmi alina dorul meu de răzbunare; răzbunare dreaptă împotriva celor care nu mă înțelegeau, credeam eu.

Romanul îl voi scrie altfel. Eroul sunt eu, firește. Mă tem, însă, că viața mea – stinsă între copii și cărți – nu va interesa cititorii. Pentru mine, tot ceea ce nu am avut, tot ceea ce am dorit din mansardă, în înserări calde și tulburătoare, prețuiește mai mult decât anii tovarășilor mei risipiți în jocuri, în sărbători de familie și idile. Dar cititorii?... Înțeleg și eu că toată durerea unui adolescent miop nu va mișca niciun suflet dacă acest adolescent nu se va îndrăgosti și nu va suferi. De aceea, m-am și gândit la un personaj pe care la început îl numisem Olga. I-am povestit lui Dinu tot ceea ce ar trebui să aibă loc prin prezența acestei fete. Dinu m-a întrerupt și m-a

rugat: dacă într-adevăr îi sunt prieten, să schimb numele eroinei în Laura.

M-am tulburat mult la început, pentru că nu știam *cum să fie* fata care va străbate sufletul adolescentului miop. Eu n-am cunoscut decât pe fetele cizmarului vecin, care în niciun caz nu pot trece într-un roman. Cea mai mare, Maria, era slabă și rea; își teroriza frații, fura caise verzi și țipa alergând după tramvaie. Cealaltă, Puica, era grasă și murdară. Nici una, nici alta nu puteau seduce un adolescent. Aceasta, nimeni n-o putea înțelege mai bine ca mine.

Dinu mi-a mărturisit că mă poate ajuta. A cunoscut atâtea fete, îmi spune. Dar cum aş putea scrie eu un roman cu o eroină cunoscută de Dinu? M-am hotărât să mă gândesc, în timp ce voi scrie, la vară-mea. De câteva săptămâni, de câte ori o întâlnesc, îi pun întrebări. Am vestit și pe Dinu că vară-mea se află sub observație.

– Dacă vrei să scrii un roman, m-a sfătuit ea, să-l faci pe erou frumos și bun. Și să-l cheme Silviu.

Când i-am spus titlul și subiectul romanului, nu i-a plăcut. Să fie doi eroi, unul frumos și altul urât, vrea ea. Iar titlul: *Dragoste de copil* sau *Flori de primăvară* sau *La șaptesprezece ani*. În zadar mi-au fost explicațiile: „Vally dragă, acesta e un roman cerebral, cu drame interioare” etc. În zadar. Și atunci i-am ascultat mărturisirile. Mi-au folosit, căci am învățat vocabularul fetelor. Și am cunoscut câte ceva din visurile, nostalgiile și tulburările ei. Parcă aş fi ascultat mărturisiri auzite demult. Îmi aminteam că vară-mea nu se deosebește mult de eroinele din romane sau de acele pe care un suflet puțin exaltat și le închipuie. Dar pot eu ști că aceasta e vară-mea, aceasta care mi se dezvăluie la răstimpuri, antrenată de confesiuni?

Știu despre ea că visează să cunoască o prietenă mică și bună, care să aibă moșie, iar la moșie un frate brun și curajos. El le-ar întovărăși prin pădure, le-ar învăța să vâneze și le-ar spune „tu”. Îmi mărturisește că i-ar plăcea să fie într-o noapte conacul călcat de hoți. Ea ar apuca revolverele și ar apărea în

salon tocmai în clipa când fratele prietenei ar fi sugrumat de un țigan. Ar mântui viața fratelui și l-ar îngriji într-un dormitor alb, cu măsuța acoperită de sticlute colorate. Părinții s-ar arăta recunoscători și i-ar lăsa singuri, zâmbind.

Vară-mea se oprește. Nu vrea să-mi spună dacă ea s-ar roși sau și-ar trage sfios mâna când fratele prietenei i-ar șopti, apropiindu-se: te iubesc!...

Știu eu ce mai gândește vară-mea asupra băiatului brun și convalescent, vegheat de o soră mică și o prietenă frumoasă?...

Dar romanul trebuie scris. Mi-a spus și Dinu: „Cine va mai cuteza atunci să te lase corigent?” Se gândește, poate, cu bucurie la însemnătatea lui în roman. M-a rugat să se numească tot Dinu și să-l fac melancolic. Încolo, pot scrie orice despre el. Stăruie chiar să scriu tot ce cred eu despre el. „Dar pe cine ar putea interesa aceasta?” gândesc eu, ca un adevărat autor de romane.

Îmi merge tot mai rău, de la o vreme, cu școala. Singura nădejde a rămas romanul care va apare în vitrine la toamnă. Corigent tot voi rămâne, dar pentru cea din urmă oară. Profesorii se vor teme de mine, mă vor respecta și se vor împotrivi în cancelarie când Vanciu va hotărî să mă lase corigent la matematică, iar Faradopol la germană.

Nu am avut deloc noroc săptămâna aceasta; și se apropie sfârșitul ultimului trimestru. Luni am dat extemporal la franceză, din „gramatică”. Trollo dă, de șase ani, extemporale numai din „gramatică”. Și, firește, nu am învățat nimic de șase ani. Am să iau și de data aceasta „insuficient”, cum am luat ieri la germană, când Faradopol mi-a cerut să-i povestesc *pe nemțește* primul act din *Nathan der Weise*. Din clasa a II-a ne cere să povestim *pe nemțește*. Dar dacă nu ne-a învățat niciodată nemțesca?...

Azi-dimineață pornisem melancolic spre școală. Înfrunziseră toți castanii și era senin, iar eu nu aveam nicio problemă

scrisă. Mă gândeam: ar trebui să fug în Cișmigiu. Dar geanta m-ar fi umilit. Și apoi, mi-ar fi fost tot timpul teamă să nu fiu văzut de vreun profesor. Mă întristam aflând cât sunt, încă, de slab, de timid, de nehotărât. M-ar fi desfătat să am voința furtunoasă și să fug, să lucrez în porturi, să dorm în bărci, să cutreier țări. Dar eu mă mulțumeam să visez o izbândă târzie și să sfârșesc caietele *Jurnalului*. Pășeam îngândurat către școală. Dinu m-a ajuns din urmă și m-a strigat: doctore! Aceasta, pentru că sunt miop și citesc cărți cu coperte cenușii. El era fericit; îl ascultase Vanciu și rupsesse un „suficient“. Pe astăzi aveam patru probleme:

– ...Grele și încurcate.

Atunci am schimbat vorba. I-am spus că romanul meu va avea patru sute de pagini și că va fi primul dintr-o serie ce se va numi *Dacia Felix*. Eu știu că n-am să scriu niciodată această serie. Pentru că trebuia, totuși, să uit problemele grele, i-am mărturisit că cel de-al doilea volum se va petrece într-un salon de *coiffeur*. Dinu a râs.

– Are să-ți vină greu, pentru că tu n-ai fost niciodată bărbier. Mai bine situează volumul al doilea într-o școală de fete.

Aici am protestat eu. I-am amintit că nu cunosc nicio elevă, afară de cele câteva din societatea noastră „Muza“. Vară-mea, unicul izvor de inspirație, a urmat câțiva ani la călugărițe, dar se arată plictisită de câte ori o întreb asupra vieții din pension.

Am acceptat, totuși, să public la sfârșitul *Romanului adolescentului miop* un apel către elevele din cursul superior, prin care aş putea obține „jurnale“, confesiuni și amănunte. Cu acest material cules „sur le vif“ aş putea compune volumul al doilea.

Intrând în curtea liceului, a trebuit să uităm *Romanul* și să ne grăbim, ca să nu fim zăriți de pedagogul cel nou. Am alergat pe coridor, am sărit treptele patru câte patru. În clasă, mi-am luat locul din banca I, iar Dinu s-a strecurat, liniștit, în fund.

Eu nu am noroc. Alții au noroc și la fete, și la cărți, și la școală. Eu am renunțat bucuros la jocul cu fete și la jocul de cărți numai ca să am noroc la școală. Dar nu am.

Când sfârșisem de copiat de la un vecin cea dintâi și cea mai ușoară dintre cele patru probleme grele, intră Vanciu. Mie îmi pierde tot curajul când îi zăresc catalogul cu scoarțe negre și *en-tête* alb. Vanciu saluta demn și îngăduitor, sigur de evidenta lui superioritate și de nenorocul nostru. De câte ori nu mi-am jurat eu, privindu-l cum intră, că voi studia pătimaș matematica numai ca să-i pot împotrivi aceeași privire senină și sigură... În gând – dacă sunt ascultat – îmi bat joc de pântecul pe care încearcă să și-l ascundă sub croiala vestei. Am aflat de mult că Vanciu e un Don Juan. Dacă aş fi femeie și l-aş avea tot profesor de matematică, sunt sigur că nu i-aş putea rezista. Mă stăpânește cu glasul, cu calmul, cu ochii și cu dezlegările problemelor. Mi-e ciudă că nu m-a palmuit niciodată, ca să-l pot urî. Îmi spune numai „cap de lemn“ de câte ori greșesc semnele algebrice; și „cap sec“ de câte ori mă intimidez la tablă, fascinat de un desen geometric căruia trebuie să-i găsesc rost, valoare și dezlegare.

Am făcut rugăciunea, și eu mi-am dat seama că mă rugam, nu știu cui. Mă rugam ca Vanciu să întoarcă foaia catalogului și să asculte colegii de la sfârșitul alfabetului; sau să fie chemat la minister; sau să intre servitorul și să-i aducă o veste neașteptată, iar noi să avem întreaga oră liberă. Poate mă rugam și altceva.

Firește, m-a chemat cel dintâi la tablă, cu toate că nu eram singurul neascultat din clasă. Am pășit demn, cu caietul, cu creta și buretele. Nu voiam ca ceilalți să afle că mi-e teamă de Vanciu. De altfel, cum mă apropii de tablă, mă liniștesc. Panica pierde din senin. Privesc calm ochii profesorului și, când și-i pleacă în caiet, zâmbesc îngăduitor celor din bănci.

– Câte probleme am avut?

– Patru.

– Unde sunt?

– N-am putut să le fac pe toate, răspund eu umilit și cântărind disprețul privirilor lui Vanciu.

– Fă-o atunci pe prima. Știi enunțul?...

Nu-l știam. Dar am făcut semn că-l știu. Vanciu și-a întors scaunul către mine, și-a încrucișat brațele și aștepta. A înțeles și a început să-mi dicteze:

– „Într-un cerc de rază R , zona născută de un arc, când cercul se învârtă în jurul unui diametru care trece printr-o extremitate a arcului, are ca bază un cerc, a cărui suprafață este egală cu sfertul zonei. Să se calculeze înălțimea x a zonei.“

Nu știam de unde să încep. Nu pricepeam nimic și nici nu mă puteam gândi la problemă. Îmi fixasem privirea pe cele câteva cifre scrise la colțul tăbliei și începui a-mi frământa figura, ca să creadă Vanciu că-mi frământ mintea. În timpul acesta, eu gândeam: „Ei, al dracului!“ și apoi pocneam din dinți. Era tot ce puteam face.

Vanciu mă socotise multă vreme imbecil și mă menajase. Poate a aflat, însă, că mă prefac, că nu învăț niciodată și, de atunci, nu se mai lăsa înduișat de nătângia mea. Totuși, bâlbâielile, zăpăcelile și mimica simulată la tablă nu rămân fără efect; Vanciu îmi dă întotdeauna ajutor.

– Ei, nu merge?

– Avem un cerc...

Îmi adusei aminte că și în caiet făcusem unul, plimbând creionul pe marginea unui capac de călămară. Începui a construi cercul, și ștergeam mereu, ca să mai treacă din timp. Dar totul era zadarnic, pentru că nu știam problema.

– De ce nu înveți, mă?

– Învăț, domnule Vanciu, dar mă zăpăcesc...

– Cine învață bine....

– Eu învăț, domnule Vanciu...

– Nu mă întrerupe!... Cine învață bine nu se zăpăcește...

– Știu, domnule Vanciu...

– Spune atunci.

– Știu, dar să vedeți...

– Repetă enunțul.

Pauză lungă, în care timp băieții își țineau răsufarea.

– La loc!...

M-am așezat în bancă, ușurat. În carnetul albăstrui, la ziua de 15 mai, Vanciu s-a iscălit sub un magistral și dureros de citeț „insuficient“. Eu m-am prefăcut că urmăresc cu atenție și curiozitate calculele vecinului meu de catalog, un italian roșcat și miop, care se încăpățânează să nu poarte ochelari. Acela își știa lecția. Explica, explica, iar Vanciu îi striga la răstimpuri, exasperat:

– Lucrează, domnule!...

După ce a ieșit Vanciu, băieții m-au înconjurat și m-au întrebat, bucurându-se:

– Ce te faci, tipule?

Le-am răspuns că puțin îmi pasă, pentru că *eu sunt eu*, iar ei, simpli elevi dintr-a șasea reală. De câte ori sunt umilit, mă arăt superior și nu mă feresc de a le dovedi celorlalți întregul meu dispreț. Eu înțeleg că această reacțiune e copilărească, dar nu o pot îndepărta. Când mă liniștesc, mă mustru.

M-am întors acasă împreună cu Dinu și, pe drum, am plănuit capitole din roman. Nici nu voiam să mă gândesc la noul „insuficient“, pe care mâine va trebui să-l arăt mamei. Socoteam amândoi că singura mea nădejde nu rămâne decât *Romanul adolescentului miop* și că trebuie să mă apuc numaidecât de lucru.

Acum însă, după ce am scris atâtea pagini în caietul meu, nu mai am curajul să încep cel dintâi capitol. Se apropie seara, mâine am lecții grele, iar pe masă am lăsat la jumătate *Bouvard et Pécuchet*.

II. Gloria lui Robert

Robert mi-a mărturisit, odată, că D'Annunzio îi seamănă. A citit *L'enfant de volupté* și *Le Feu*, dar pronunță *Il Piacere*, *Il Fuoco*. Mă vizitează în mansardă și îmi vorbește melancolic de